

РОЗДІЛ 5 КУЛЬТУРНО-ФІЛОСОФСЬКІ
ПАРАДИГМИ
ОСВІТНЬОГО РОЗВИТКУ

УДК 94(477):[130.2:62"20"

DOI 10.58407/visnik.253435

Домоцький Денис

<https://orcid.org/0009-0002-5574-523X>

Аспірант кафедри права, філософії та політології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: domotskiy@gmail.com

ФІЛОСОФІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ХХІ СТ.
ТА ЇЇ ІДЕЙНО-ПРАКТИЧНИЙ ЗВ'ЯЗОК
З ТВОРЧІСТЮ МИКОЛИ КИБАЛЬЧИЧА

***Актуальність теми.** Розвиток технологічної культури ХХІ століття супроводжується інтенсивною цифровізацією суспільного життя, стрімким впровадженням штучного інтелекту, біо- та нанотехнологій, що докорінно змінює способи комунікації, пізнання і людського існування. У зв'язку з цим філософське осмислення впливу техніки на суспільство та людину набуває особливої актуальності. Необхідність глибокого аналізу гуманістичних аспектів технічного прогресу посилюється також тим, що сучасні технологічні трансформації нерідко призводять до нових етичних викликів, що потребують ретельного осмислення. Особливу цінність у цьому контексті становить звернення до ідейних витоків української філософії техніки, зокрема до творчості видатного винахідника і філософа техніки Миколи Кибальчича, чії гуманістичні ідеї щодо технологій зберігають актуальність і сьогодні.*

***Мета роботи** полягає в комплексному філософському аналізі сучасної технологічної культури ХХІ століття крізь призму ідейної спадщини Миколи Кибальчича, виявленні гуманістичних орієнтирів сучасних технологічних процесів та їх історико-філософських коренів, а також дослідженні значення освітньо-культурного контексту Чернігівського колегіуму як важливого джерела формування цих ідей.*

***Методологічну основу** роботи становить комплексний підхід, що включає історико-філософський аналіз, методи компаративістики (зіставлення поглядів Кибальчича з сучасними концепціями філософії техніки), а також герменевтичний метод, що дозволяє розкрити зміст та актуальність філософських ідей у контексті сучасних викликів технологічної культури.*

***Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання філософії технології активно досліджувались такими авторами, як Мартін Гайдеггер («Питання про техніку»), Льюїс Мамфорд («Міф машини»), Жак Еллюль («Технічне суспільство»), Герберт Маркузе («Одновимірна людина»), Шошана Зубофф («Епоха наглядного капіталізму»), Нік Бостром («Суперінтелект»), Макс Тегмарк («Life 3.0»), Бьонг-Чул Ган («Психополітика») та іншими. Щодо творчості Миколи Кибальчича, то вагомі дослідження представлені працями Ю. І. Яковлева («Микола Кибальчич: життя, творчість, доля»). Проте, попри значну кількість наукових праць, недостатньо висвітленим залишається питання зв'язку сучасної філософії технології з історико-філософською спадщиною українських мислителів, зокрема*

Миколи Кибальчича, а також його інтеграція з регіональними інтелектуальними традиціями (чернігівським контекстом), що обумовлює необхідність даного дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні вперше інтегрованого аналізу сучасної технологічної культури XXI століття у взаємозв'язку з гуманістичними ідеями Миколи Кибальчича, а також у виокремленні чернігівського інтелектуального контексту (на прикладі Чернігівського колегіуму) як важливого чинника формування філософського ставлення до техніки в українській традиції. Завдяки такому підходу розкриваються нові аспекти спадкоємності філософсько-технологічної думки та визначаються потенційні напрями її подальшого розвитку.

Висновки. Здійснено інтегрований аналіз сучасної філософії технологічної культури крізь призму гуманістичних ідей Миколи Кибальчича. Виявлено актуальність його спадщини для сучасних філософських дискусій щодо технологій та штучного інтелекту. Наголошено на важливості освітньо-культурного контексту Чернігівського колегіуму як історико-філософського підґрунтя сучасних технологічних концепцій.

Ключові слова: філософія техніки, технологічна культура, штучний інтелект, технологічний гуманізм, етика технологій, Микола Кибальчич, Чернігівський колегіум.

Постановка проблеми дослідження. Сучасна технологічна культура, незважаючи на величезні досягнення в науці і техніці, сьогодні стикається з комплексом складних проблем гуманістичного, етичного та філософського характеру. Стрімкий розвиток цифрових технологій, штучного інтелекту, автономних систем та біотехнологій супроводжується серйозними викликами, серед яких: втрата контролю над технологічними процесами, загроза свободі та автономії особистості, проблеми відповідальності за рішення, ухвалені алгоритмами та роботами, а також питання про межі втручання у природу людини. У цих умовах особливо важливо звернутися до філософських концепцій, які можуть допомогти переосмислити гуманістичний зміст технологічного прогресу. Зокрема, важливим є питання інтеграції сучасних технологічних викликів з історико-філософською спадщиною українських мислителів, які, на прикладі Миколи Кибальчича, заклали філософські основи відповідального та орієнтованого на людину технічного розвитку. Саме тому проблема даного дослідження полягає в тому, як сучасна технологічна культура XXI століття може бути переосмислена та орієнтована на гуманістичні ідеали завдяки зверненню до історичних ідейних витоків, сформованих у конкретному регіональному (чернігівському) контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. XXI століття характеризується стрімким розвитком технологій, що глибоко проникають в усі сфери людського життя, перетворюючи не лише повсякденні практики, але й фундаментальні уявлення людини про світ та власне місце в ньому. У цих умовах особливу актуальність набуває філософське осмислення технологічної культури, що дозволяє зрозуміти не тільки практичний, а й глибокий гуманістичний потенціал технічних інновацій. Проте важливо відзначити, що сучасні виклики технологічної культури мають глибокі історико-філософські корені. Саме тому актуальним є звернення до творчості українського винахідника, мислителя і філософа техніки XIX століття – Миколи Кибальчича, чії ідеї про технічний прогрес були надзвичайно випереджальними та актуальними у сучасному контексті.

Метою цієї статті є інтегрований аналіз сучасних філософських підходів до технологічної культури XXI століття крізь призму філософсько-інноваційної спадщини Миколи Кибальчича. Подібна інтеграція дозволяє краще зрозуміти, як формувалися ідейні передумови сьогоденних філософських концепцій техніки, і як ці концепції впливають на сучасну культуру та суспільство. Важливим додатковим аспектом нашого дослідження є зв'язок філософсько-технологічних ідей з інтелектуальною традицією Чернігова, зокрема у контексті 325-річчя заснування Чернігівського колегіуму, як важливого культурного і наукового центру України.

Філософське осмислення технологічних інновацій: від ідей Миколи Кибальчича до сучасної технологічної культури. Сучасна технологічна культура не є суто інженерним чи науковим феноменом, а складною соціокультурною реальністю, яка трансформує людське життя, мислення, комунікацію та суспільні відносини. Це робить її важливим об'єктом філософського аналізу. І хоча поняття «технологічна культура» набуло особливого значення у XX–XXI ст., корені цієї ідеї можна простежити вже в XIX столітті, зокрема в інтелектуальній спадщині українського винахідника та філософа техніки Миколи Кибальчича.

Важливою характеристикою сучасної філософії технології є її мультидисциплінарність та різноманітність підходів, що коливаються між технооптимізмом та технопесимізмом. Перші бачать у техніці засіб прогресу й визволення людини, другі – джерело відчуження та втрати гуманістичних цінностей.

Починаючи з XX століття, у філософії техніки особливе місце посідають концепції Мартіна Гайдеггера, Жака Еллюля, Льюїса Мамфорда та Герберта Маркузе. Так, у фундаментальній праці «Питання про техніку» М. Гайдеггер визначає техніку не як нейтральний інструмент, а як специфічний спосіб розкриття буття, що дозволяє людині керувати природою. Проте він наголошує, що така «технічна установка» людини щодо світу призводить до відчуження від справжнього буття та самої себе [3].

Жак Еллюль у своїй книзі «Технічне суспільство» підкреслює, що техніка XX–XXI століть перетворилася на автономну силу, що не контролюється людиною. За його думкою, технологічна культура

приводить до втрати індивідуальної свободи, формуючи «технократичну» реальність, де людська свобода замінюється технічним детермінізмом [7].

Льюїс Мамфорд, натомість, наголошує на необхідності інтеграції технологічного розвитку з гуманістичними цінностями. Він критикує бездумне прийняття технічного прогресу, вважаючи, що це приводить до втрати духовності та культури, закликаючи натомість розглядати техніку як засіб поліпшення людського життя та суспільства [5].

Герберт Маркузе у праці «Одновимірна людина» акцентує увагу на тому, що в сучасному суспільстві технічна раціональність стає засобом домінування, контролюючи не тільки зовнішню поведінку людини, але й її внутрішні бажання та потреби. На його думку, технічний прогрес, який колись асоціювався з визволенням, перетворився у XX ст. на засіб репресії й контролю [2].

Саме в цьому контексті важливими є ідеї Миколи Кибальчича, який ще у другій половині XIX століття інтуїтивно передбачив фундаментальні зміни, пов'язані з технікою. У його проєкті реактивного літального апарату закладені не лише технічні рішення, але й глибокі філософські прозріння: техніка у Кибальчича – це засіб, що відкриває людству нові горизонти, буквально й метафорично, дозволяючи людині вийти за межі існуючого світу й усвідомити власні межі й потенціал. У його ідеях присутня глибока віра в те, що технології мають гуманістичну місію, здатні змінити суспільство й людину на краще [12].

Сьогодні ці погляди актуалізуються з новою силою. XXI століття породило такі феномени як штучний інтелект, біотехнології, нанотехнології, які кардинально змінюють уявлення про людину й суспільство. Однак з'явилися й нові ризики: проблеми кібербезпеки, загрози приватності, автономні системи прийняття рішень, відповідальність за дії роботів тощо. Усе це робить необхідним етичне осмислення технічного прогресу й розуміння його гуманістичних меж, що свого часу було виражено саме в ідеях Кибальчича.

Одним із яскравих прикладів сучасної технологічної культури є феномен соціальних мереж, які суттєво змінили способи комунікації, формування ідентичності та сприйняття реальності. Соціальні мережі, з одного боку, посилюють соціальні зв'язки й демократизують комунікацію, але з іншого – створюють загрозу маніпуляції свідомістю, формують феномен інформаційних «бульбашок» і спотворюють реальність, на що вказують філософи-технокритики, такі як Шеррі Теркл («Самотність разом») та Бьонг-Чул Ган («Психополітика») [8, 10].

Отже, сучасна технологічна культура є полем зіткнення технічного оптимізму й песимізму, що потребує нового філософського осмислення та відповідальності за майбутнє. Саме через призму спадщини Кибальчича можна побачити, що сучасні виклики не є суто технічними – вони мають глибокий філософський вимір, який повинен бути інтегрованим у гуманістичні концепції технологічної культури XXI століття.

Технологічна культура як реалізація гуманістичних ідей Миколи Кибальчича. Сучасна технологічна культура, будучи важливою складовою суспільного життя XXI століття, ставить перед людством низку етичних і філософських питань. Серед них особливе місце посідає проблема гуманізації техніки: як зробити так, щоб технології служили людським цілям, а не перетворювали людину на їх додаток? Відповідь на це питання актуалізує спадщину Миколи Кибальчича, українського винахідника, чії ідеї мали глибокий гуманістичний підтекст.

Кибальчич, створюючи свій проєкт реактивного літального апарату, мислив не лише категоріями технічних можливостей, але й у термінах соціального та етичного прогресу. Він був переконаний, що технології мають потенціал для звільнення людини від фізичних та соціальних обмежень, відкриваючи нові горизонти свободи й творчості [12]. Подібний підхід дозволяє розглядати його ідеї як ранню форму «технологічного гуманізму» – концепції, що нині активно розвивається у сучасній філософії техніки.

Ідеї технологічного гуманізму знайшли відображення у філософських працях XX–XXI століть. Зокрема, філософія техніки Льюїса Мамфорда активно відстоює позицію, що технології повинні гармонійно вписуватись у гуманістичний контекст культури. На думку Мамфорда, технічний прогрес має бути нерозривно пов'язаний із етичним удосконаленням людини. Він виступає проти ідеї технологічного детермінізму, що зводить людину до ролі механізму в технічних процесах, наголошуючи на тому, що техніка повинна завжди залишатися підпорядкованою гуманістичним цілям [5].

Подібні погляди висловлює також сучасний німецько-корейський філософ Бьонг-Чул Ган, який у працях «Суспільство втоми» та «Психополітика» звертає увагу на зростаючу технічну експлуатацію людської психіки. Він стверджує, що сучасні технології часто стають інструментом пригнічення та самоконтролю, а не визволення. Це є прикладом того, як технічний прогрес, позбавлений гуманістичного орієнтуру, стає загрозою людській суб'єктності та автономії [10].

Тут важливо звернути увагу на сучасні етичні дебати навколо нових технологій – штучного інтелекту, біотехнологій та автономних систем. Ці технології ставлять перед людиною питання про відповідальність за наслідки їх застосування, які можуть мати далекосяжні гуманістичні наслідки. Наприклад, проблема автономних безпілотних апаратів, здатних самостійно приймати рішення щодо військових дій, порушує фундаментальні етичні принципи відповідальності, на що вказує у своїй праці «Моральні машини» американський дослідник Венделл Воллах [14].

Ще один яскравий приклад технологічно-гуманістичних викликів – проблема цифрової приватності та свободи в інформаційному суспільстві. Так, американська дослідниця Шошана Зубофф у праці «Епоха наглядового капіталізму» застерігає від перетворення технологій на засіб тотального контролю, що знищує

людську автономію. Вона закликає до розробки технологічних практик, які захищатимуть свободу, а не обмежуватимуть її [15].

У цьому контексті ідеї Кибальчича стають надзвичайно актуальними, адже він бачив технічний прогрес саме як засіб звільнення і вдосконалення людини, а не як механізм її поневолення. Його гуманістичні установки могли б бути корисними в сучасних дискусіях про етичне регулювання технологій.

Таким чином, гуманістичні ідеї Миколи Кибальчича, інтегровані у сучасний контекст філософії технології, можуть слугувати цінним орієнтиром у розробці сучасних технологічних практик, які відповідатимуть критеріям відповідальності, свободи та моральності. Це є прикладом того, як історико-філософська спадщина може мати практичне значення в умовах сучасних технологічних викликів, допомагаючи зберегти гуманістичну сутність технічного прогресу.

Штучний інтелект та ідеї Кибальчича: від технічної фантазії до сучасних реалій. Штучний інтелект (ШІ) у XXI столітті став однією з центральних тем філософсько-технологічних дискусій. Він представляє собою не лише прорив у сфері науки та техніки, але й викликає фундаментальні філософські питання щодо природи людини, свідомості, моральної відповідальності та меж технологічного втручання. У цьому контексті спадщина українського винахідника й філософа техніки Миколи Кибальчича набуває особливого значення, оскільки його підхід до технологій як до джерела соціально-гуманістичних трансформацій співзвучний сучасним дебатам навколо ШІ.

Сьогоднішні філософські дискусії щодо штучного інтелекту зосереджені на низці складних проблем, серед яких центральними є питання свідомості машин, автономності прийняття ними рішень, а також етичні й соціальні наслідки їх використання. Відомий австралійський філософ Девід Чалмерс у своїх роботах, зокрема в концепції «складної проблеми свідомості» (*hard problem of consciousness*), ставить фундаментальні питання про те, чи може машина мати суб'єктивний досвід і свідомість, подібні до людських, та які моральні зобов'язання виникають у людини щодо таких систем [16].

Філософи та дослідники техніки, такі як Нік Бостром та Макс Тегмарк, окреслюють перспективи й ризики появи так званого «сильного штучного інтелекту» (Artificial General Intelligence), здатного до самостійного мислення й прийняття рішень у широкому спектрі питань. Бостром, зокрема, у праці «Суперінтелект» попереджає про ризики неконтрольованого розвитку ШІ, який може вийти з-під людського контролю, тим самим загрожуючи самому існуванню людства [17].

У цих дискусіях виразно простежується філософський зв'язок з ідеями Кибальчича, який у XIX столітті, працюючи над проектом реактивного літального апарату, по суті, опрацьовував питання технології, що виходить далеко за рамки звичного досвіду та існуючої на той момент технічної реальності. Для сучасників його проект був технічною фантазією, ідеєю, яка перевершувала можливості його епохи. Проте філософський потенціал його ідей полягає саме у передбаченні того, як технічні новації здатні радикально змінити людське існування і сприйняття світу, що надзвичайно актуально сьогодні в контексті ШІ.

У сучасній технологічній культурі подібні новації реалізуються через алгоритми штучного інтелекту, що здатні самостійно приймати рішення у сфері медицини, освіти, фінансів та навіть права. Це створює не лише нові можливості, але й проблеми етичного характеру. Наприклад, у випадку автономних автомобілів постає етична дилема відповідальності за прийняття алгоритмом рішення у критичних ситуаціях («дилема вагонетки»). Ця проблема, яку обговорює дослідниця техноетики Кейт Кроуфорд у праці «Atlas of AI», потребує саме такого гуманістичного погляду, який пропонував свого часу Микола Кибальчич, наголошуючи на пріоритеті людської відповідальності над технологічною доцільністю [18].

Іншою актуальною проблемою є використання штучного інтелекту в системах масового спостереження й аналізу даних. Філософські питання цифрової приватності й автономії особистості набувають особливого значення в контексті праць Шошани Зубофф, яка вводить поняття «наглядового капіталізму». Це ще одна точка, де філософські погляди Кибальчича на гуманістичну роль технології знаходять свій відгук – він наполягав на тому, що технічні досягнення мають служити свободі й самореалізації людини, а не обмеженню її свободи та автономії [15].

Таким чином, сучасні дискусії про штучний інтелект можна розглядати як продовження й реалізацію тих філософських ідей, які ще у XIX столітті інтуїтивно були висловлені Миколою Кибальчичем. Він бачив техніку як потужну силу, здатну трансформувати суспільство і відкривати перед людством нові горизонти, однак наголошував на необхідності гуманістичного контролю над цими процесами. Саме ця філософія, яка зберігає баланс між технічним розвитком і моральною відповідальністю, є особливо цінною в умовах сучасної технологічної культури, що перебуває на межі нових, ще більш радикальних змін.

Чернігівський колегіум як інтелектуальний контекст спадщини Кибальчича та сучасних технологій. Технологічна культура XXI століття та її філософське осмислення тісно пов'язані не лише з глобальними процесами, але й з конкретними історико-культурними контекстами, які формували ідеї та світоглядні установки їх творців. Саме тому важливим є аналіз спадщини Миколи Кибальчича у взаємозв'язку з традицією Чернігівського колегіуму, який у 2025 р. відзначає 325 років з дня свого заснування. Чернігівський колегіум, як один із найдавніших освітніх закладів України, відіграв суттєву роль у формуванні гуманістичної та інноваційної традиції, що заклала основу для філософсько-технологічних роздумів Кибальчича, а також продовжує впливати на сучасну українську культуру й філософію техніки.

Заснований у 1700 році, Чернігівський колегіум був важливим освітнім і культурним центром, де поєднувалися європейські просвітницькі традиції, українська філософська думка та дух інтелектуальних інновацій. Саме тут закладалися філософські й освітні ідеали, що підкреслювали важливість науки, освіти,

свободи мислення та гуманістичних цінностей [19]. Цей контекст був значущим для формування прогресивних ідей, які пізніше знайшли своє вираження у творчості таких постатей, як Микола Кибальчич.

Кибальчич, народжений на Чернігівщині, став одним із символів інноваційного духу, що був притаманний цьому регіону. Його проєкт реактивного літального апарату став не просто технічним винаходом, а філософською декларацією, яка підкреслювала значення технічних інновацій для майбутнього людства. Саме в цих інноваціях він бачив шлях до визволення людини від обмежень і розширення меж її буття [12]. Цей гуманістичний ідеал Кибальчича гармонійно співзвучний тим освітнім та філософським традиціям, які були закладені ще в Чернігівському колегіумі.

У сучасному контексті традиції Чернігівського колегіуму та спадщина Кибальчича отримують новий вимір, адже сьогодні Чернігів продовжує бути важливим культурним і освітнім центром, що зберігає свою інтелектуальну унікальність. В умовах цифровізації освіти, переходу до інформаційної цивілізації, впровадження штучного інтелекту та інноваційних технологій, саме гуманістичні принципи, сформовані історичною освітньою традицією, набувають особливого значення.

Як приклад актуалізації цих ідей можна розглядати сучасні наукові й освітні проєкти в Чернігові, що пов'язані з впровадженням цифрових технологій у процес навчання та наукової діяльності. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі, цифровізація культурної спадщини, розвиток відкритих наукових платформ – усе це відповідає тим філософським засадам, які були висловлені Кибальчичем, і які сягають корінням у традиції Чернігівського колегіуму [20].

Таким чином, історико-філософська спадкоємність, яку ми спостерігаємо у взаємозв'язку ідей Кибальчича та освітніх і культурних традицій Чернігівського колегіуму, стає важливим джерелом осмислення сучасних технологічних викликів. Це підкреслює важливість локального контексту в розумінні глобальних технологічних процесів. Чернігівська традиція гуманістичного і відповідального ставлення до технологій є прикладом того, як історія та сучасність можуть взаємодіяти, створюючи філософське підґрунтя для розвитку відповідальної й орієнтованої на людину технологічної культури XXI століття.

Висновки. У статті було здійснено інтегрований аналіз сучасної філософії технологічної культури крізь призму ідейної спадщини українського винахідника й мислителя Миколи Кибальчича. Було показано, що сучасна технологічна культура має глибокі філософські корені, які знаходять відображення в ідеях Кибальчича, зокрема його гуманістичному ставленні до технологічних інновацій.

Залучення філософських концепцій Мартіна Гайдеггера, Жака Еллюля, Льюїса Мамфорда, Герберта Маркузе, Девіда Чалмерса, Ніка Бострома, Макса Тегмарка та інших дозволило поглибити розуміння філософських викликів, що стоять перед сучасною технологічною культурою. Особливу увагу приділено питанням етики технологій, автономності штучного інтелекту, цифрової приватності та відповідальності людини за технологічний прогрес.

Окремо було проаналізовано чернігівський контекст інтелектуальної спадщини, пов'язаний із 325-річчям Чернігівського колегіуму, як історико-культурного феномену, що сприяв формуванню традиції гуманістичного ставлення до науки й техніки, яка сьогодні є особливо актуальною.

Таким чином, спадщина Миколи Кибальчича та освітні традиції Чернігівського колегіуму є важливими для формування гуманістичного підходу до сучасних технологічних викликів. Подальші дослідження цієї тематики можуть поглибити розуміння того, як історико-філософські ідеї здатні допомогти людству відповідально використовувати потенціал сучасних технологій.

References

1. Bostrom N. *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. – Oxford: Oxford University Press, 2014. 352 p.
2. Chalmers D.J. *The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory*. – Oxford: Oxford University Press, 1996. 432 p.
3. Crawford K. *Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence*. – New Haven: Yale University Press, 2021. 336 p.
4. Heidegger M. *The Question Concerning Technology*. Heidegger, M. *Basic Writings*. Translated by David Farrell Krell. New York: HarperCollins Publishers, 2008. P. 307–342.
5. Mitcham C. *Thinking Through Technology: The Path Between Engineering and Philosophy*. Chicago: University of Chicago Press, 1994. 410 p.
6. Russell S. *Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control*. New York: Viking, 2019. 352 p.
7. Tegmark M. *Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence*. New York: Alfred A. Knopf, 2017. 384 p.
8. Turkle S. *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books, 2011. 384 p.
9. Vallor S. *Technology and the Virtues: A Philosophical Guide to a Future Worth Wanting*. Oxford: Oxford University Press, 2016. 328 p.
10. Wallach W., Allen C. *Moral Machines: Teaching Robots Right from Wrong*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 288 p.

11. Гайдеггер М. Питання про техніку. Київ: Дух і Літера, 2012. 64 с.
Haidegger, M. (2012). Pytannia pro tekhniku [Question about technology]. Kyiv, Ukraine: Dukh i Litera, 64.
12. Ган Бьонг-Чул. Психополітика: Неолібералізм і нові техніки влади. Київ: IST Publishing, 2020. 112 с.
Bonh-Chul, H. (2020). Psykhopolityka: Neoliberalizm i novi tekhniky vlady [Psychopolitics: Neoliberalism and New Techniques of Power]. Kyiv, Ukraine: IST Publishing, 112.
13. Еллюль Ж. Технічне суспільство. Київ: Альтерпрес, 2017. 360 с.
Elliul, Zh. (2017). Tekhnichne suspilstvo [Technical society]. Kyiv, Ukraine: Altpres, 360.
14. Зубофф Ш. Епоха наглядового капіталізму. Київ: Наш формат, 2021. 704 с.
Zuboff, Sh. (2021). Epokha nahliadovoho kapitalizmu [The era of surveillance capitalism]. Kyiv, Ukraine: Nash format, 704.
15. Плін В. В. Філософія техніки: Підручник. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. 320 с.
Plin, V. V. (2006). Filosofii tekhniky: Pidruchnyk [Philosophy of Technology: Textbook]. Kyiv, Ukraine: KNU im. T. Shevchenka, 320.
16. Мамфорд Л. Міф машини. Техніка і розвиток людства. Київ: Ніка-Центр, 2018. 472 с.
Mamford, L. (2018). Mif mashyny. Tekhnika i rozvytok liudstva [The Myth of the Machine. Technology and the Development of Humanity]. Kyiv, Ukraine: Nika-Tsentr, 472.
17. Маркузе Г. Одновимірний людина. Київ: Основи, 1994. 260 с.
Markuze, H. (1994). Odnovumirna liudyna [One-dimensional man]. Kyiv, Ukraine: Osnovy, 260.
18. Яковлев Ю. І. Микола Кибальчич: Життя, творчість, доля. Київ: Наукова думка, 1980. 128 с.
Yakovliev, Yu. I. (1980). Mykola Kybalchych: Zhyttia, tvorchist, dolia [Mykola Kybalchych: Life, Work, Fate]. Kyiv, Ukraine: Naukova dumka, 128.

Domotskiy Denys

<https://orcid.org/0009-0002-5574-523X>

Graduate student of the Department of Law,
Philosophy and Political Science,

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: domotskiy@gmail.com

PHILOSOPHY OF TECHNOLOGICAL CULTURE OF THE 21ST CENTURY AND ITS IDEOLOGICAL-PRACTICAL CONNECTION WITH THE CREATIVITY OF MYKOLA KYBALCHYCH

The aim of the work is a comprehensive philosophical analysis of contemporary technological culture of the 21st century through the prism of the ideological heritage of Mykola Kybalchych, the identification of humanistic guidelines of modern technological processes and their historical and philosophical roots, as well as the study of the significance of the educational and cultural context of the Chernihiv Colehium as an important source of the formation of these ideas.

The methodological basis of the work is a comprehensive approach that includes historical-philosophical analysis, comparative methods (comparing Kybalchych's views with contemporary concepts of the philosophy of technology), as well as the hermeneutic method, which allows for revealing the content and relevance of philosophical ideas in the context of contemporary challenges of technological culture.

The scientific novelty of the research lies in the implementation, for the first time, of an integrated analysis of the modern technological culture of the 21st century in connection with the humanistic ideas of Mykola Kybalchych, as well as in highlighting the Chernihiv intellectual context (using the example of the Chernihiv Colehium) as an important factor in shaping the philosophical attitude toward technology in the Ukrainian tradition. Thanks to this approach, new aspects of the continuity of philosophical-technological thought are revealed, and potential directions for its further development are determined.

Conclusions. An integrated analysis of contemporary philosophy of technological culture has been carried out through the prism of Mykola Kybalchych's humanistic ideas. The relevance of his legacy for modern philosophical discussions on technology and artificial intelligence has been revealed. The importance of the educational and cultural context of the Chernihiv Colehium as a historical and philosophical foundation of modern technological concepts has been emphasized.

Key words: philosophy of technology, technological culture, artificial intelligence, technological humanism, ethics of technology, Mykola Kybalchych, Chernihiv Colehium.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2025 р.

Рецензент: доктор філософських наук, професор **Олександр Чорний**